
«Το κοινωνικό στίγμα της ψυχικής ασθένειας»

Μαρίνα Οικονόμου-Λαλιώτη

Επικ. Καθηγήτρια Ψυχιατρικής

Επιστημονικά Υπεύθυνη του Προγράμματος «αντι-στίγμα»

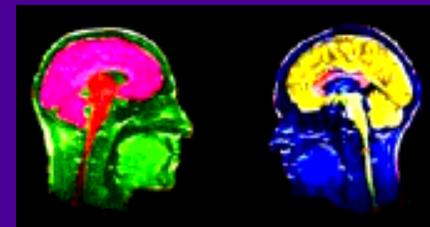
ΕΠΙΨΥ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

Ψυχική διαταραχή:

έναν όρο που χρησιμοποιείται για να εκφράσει ένα ευρύ φάσμα συμπτωμάτων και εμπειριών που επηρεάζουν την ψυχική υγεία, προκαλούν προβλήματα στη σκέψη, στο συναίσθημα και τη συμπεριφορά του ανθρώπου αλλά και στην επικοινωνία του με τον συνάνθρωπο.

Η ψυχική διαταραχή:

Μπορεί να αναφέρεται σε καταστάσεις πολύ διαφορετικές μεταξύ τους, από την κατάθλιψη και τις αγχώδεις διαταραχές ή τις φοβίες, μέχρι την πιο σοβαρή που είναι η σχιζοφρένεια.

Μπορεί να προσβάλει άτομα κάθε ηλικίας, παιδιά, εφήβους, ενήλικες και ηλικιωμένους και **μπορεί** να παρουσιαστεί σε κάθε οικογένεια.

Μπορεί να επηρεάσει την ψυχοσυναισθηματική και κοινωνική ζωή τόσο του ατόμου όσο και της οικογένειάς του και να απειλήσει όχι μόνο την ποιότητα της ζωής αλλά και την ίδια την ανθρώπινη ζωή.

Όλες οι ψυχικές διαταραχές
δεν είναι ίδιες.

ΚΑΤΑΘΛΙΨΗ

ΔΙΠΟΛΙΚΗ ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ

ΣΚΙΖΟΦΡΕΝΕΙΑ

ΦΟΒΙΕΣ

ΑΓΧΟΣ

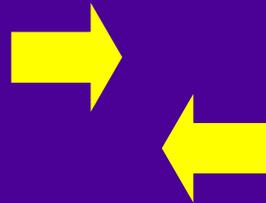
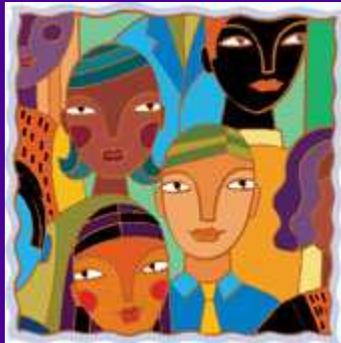
αντι-στίγμα

Η πρόληψη
και η αποτελεσματική θεραπεία
των ψυχικών διαταραχών αποτελούν
ένα παγκόσμιο αίτημα στο σύγχρονο
κόσμο.

Χάσμα στη Θεραπεία

Διατιθέμενη / υπάρχουσα θεραπεία

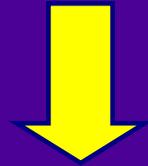

Αναζήτηση / Λήψη Θεραπείας

Χρήση υπηρεσιών ψυχικής υγείας

Λίγοι λαμβάνουν θεραπεία - οι περισσότεροι παραμελούνται

(Wang et al, Lancet 2007)

Παράδοξο κι όμως αληθινό

Από αυτούς που έλαβαν θεραπεία οι περισσότεροι δεν είχαν κάποια σοβαρή ψυχική διαταραχή. Από αυτούς που είχαν μια σοβαρή ψυχική διαταραχή, περισσότεροι από τους μισούς δεν έλαβαν θεραπεία (*Wang et al, Lancet 2007*).

Μια θλιβερή πραγματικότητα ...

που δείχνει πώς:

- ➔ οι περισσότεροι «πραγματικά» ψυχικά ασθενείς δεν λαμβάνουν θεραπεία
- ➔ πολλές χώρες δεν έχουν ένα αποτελεσματικό σύστημα διαχωρισμού ανάμεσα στον ασθενή που πραγματικά έχει ανάγκη θεραπείας και σε εκείνον που δεν έχει ουσιαστικό πρόβλημα ψυχικής υγείας και όμως αναζητά και βρίσκει θεραπεία.

«Υπάρχει κενό στη θεραπευτική κάλυψη
και στη θεραπευτική στόχευση»

(Saxena et al, Lancet, 2007)

Χάσμα στη Θεραπεία

Ανασκόπηση 37 μελετών *(WHO, Mental Health Atlas 2005)*

Δεν έλαβαν θεραπεία:

- ➔ 56% ατόμων με κατάθλιψη
 - ➔ 50% ατόμων με διπολική διαταραχή
 - ➔ 50.2% ατόμων με διαταραχή πανικού
 - ➔ 32% ατόμων με σχιζοφρένεια

Χάσμα στη Θεραπεία

Που οφείλεται;

Γιατί έχουμε επιτρέψει τη διατήρηση αυτού του χάσματος?

Συγκεκριμένες **ΔΡΑΣΕΙΣ** είναι απαραίτητες για να επανορθωθεί αυτό στο «σιωπηλό σκάνδαλο»

(Lancet Global Mental Health Group, Lancet, 2007)

Αιτίες για τις οποίες δεν έλαβαν θεραπεία

- Οικονομικό κόστος **41.5%**
- Δεν ήξεραν που να απευθυνθούν **16%**
- Έλλειψη χρόνου **17.1%**
- Παράγοντες σχετικοί με το στίγμα **83.5%**

(SAMHSA, 2006)

Αιτίες:

Τι είναι στίγμα;

Στίγμα

- Στερεότυπα
- Προκαταλήψεις
- Διακρίσεις

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ

Τα στερεότυπα είναι **υπεραπλουστευμένες**, συχνά **παραπλανητικές** και **παρερμηνευμένες πεποιθήσεις** που γίνονται αποδεκτές συλλογικά και οδηγούν σε **άκριτες γενικεύσεις** για άτομα και ομάδες.

Προκαταλήψεις

Η προκατάληψη είναι μια **συναισθηματική αντίδραση** που αποκαλύπτει την ετοιμότητα του ανθρώπου να ενεργήσει θετικά ή αρνητικά απέναντι στο αντικείμενο της προκατάληψης.

Διακρίσεις

Οι διακρίσεις είναι προκατειλημμένες συμπεριφορές που προβάλλουν ως μια αρνητική συνέπεια του στίγματος και των προκαταλήψεων.

Άτομα ή ομάδες σε μια κοινωνία ενεργούν σε βάρος άλλων και τους αποστερούν από τα δικαιώματά τους ως ισότιμα μέλη αυτής της κοινωνίας.

ΦΟΒΟΣ
ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ
ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ
ΑΓΝΟΙΑ
ΜΟΝΑΞΙΑ
ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΗ

Κυνηγοί Στιγματος

Στίγμα και Νοσολογία

Σε διάφορες εποχές και κοινωνίες, ποικίλα ήταν τα συμπτώματα και οι νόσοι που τους είχαν αποδοθεί μειωτικοί χαρακτηρισμοί.

“Στιγματίζονταν” διαταραχές με “ορατά σημάδια” με αποτέλεσμα την “καταστροφή της ταυτότητας” του πάσχοντος και την απώλεια της κοινωνικής του υπόστασης και υπόληψης (Goffman 1963).

Φυματίωση → Καρκίνος

Σύφιλη → Aids

Ψυχική νόσος

Σχιζοφρένεια

Κοινωνικό Στίγμα

- Έντονα μειωτικός χαρακτηρισμός που αποδίδεται σε κάποιον και από τον οποίο είναι πολύ δύσκολο να απαλλαγεί.
- Ανεπιθύμητη, δυσφημιστική ιδιότητα που στερεί από κάποιον το δικαίωμα της πλήρους κοινωνικής αποδοχής και τον αναγκάζει να κρύψει την αιτία που προκαλεί αυτή την αντιμετώπιση.

ΑΥΤΟΣΤΙΓΜΑΤΙΣΜΟΣ

Υποκειμενικό βίωμα του ασθενή που απορρέει από την υιοθέτηση των αρνητικών στερεοτύπων που του αποδίδονται.

Για μένα στίγμα είναι
ο φόβος, που βλέπω
στο βλέμμα των άλλων,
το χύρισμα της πλάτης,
ο ήχος της πόρτας που
κλείνει.

Μ., 31 ΧΡΟΝΩΝ

Το Στίγμα της Ψυχικής Νόσου

➔ Πρόκληση για Αλλαγή

Δράσεις κατά του στίγματος στην Ελλάδα

1996 Παγκόσμια Ψυχιατρική Εταιρεία (WPA)

Global Programme Against Stigma and
Discrimination because of Schizophrenia

2000 Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής
Ελληνικό Πρόγραμμα κατά του Στίγματος της Σχιζοφρένειας

2004-σήμερα Πρόγραμμα «αντι-στίγμα»

Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής

Πρόγραμμα «αντι-στίγμα»

Βασικοί στόχοι

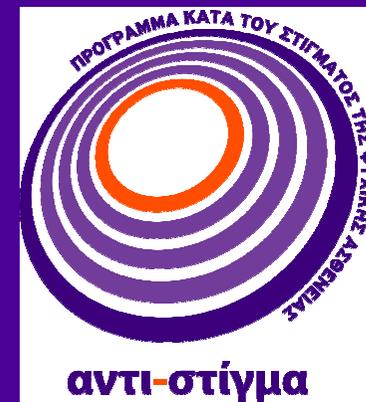
- Ευαισθητοποίηση και ενημέρωση της κοινής γνώμης
- Βελτίωση των αντιλήψεων και στάσεων του κοινού
- Ανάπτυξη δράσεων για τη μείωση των προκαταλήψεων και των διακρίσεων

Πρόγραμμα «αντι-στίγμα»

Άξονες δράσης

- ➔ Έρευνα
- ➔ Εκπαίδευση
- ➔ Συνηγορία
- ➔ Επικοινωνία

Κύρια ερευνητικά αποτελέσματα στον Ελληνικό πληθυσμό

Τηλεόραση ⇒ βασική πηγή πληροφόρησης για τις ψυχικές διαταραχές

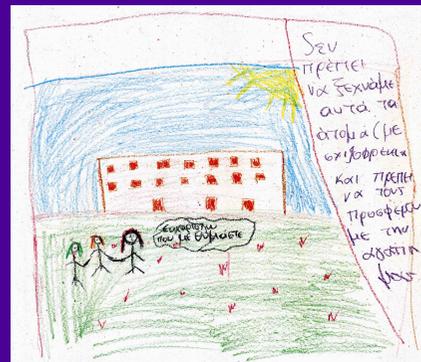
Γνώσεις ⇒ ελλιπείς και εμποτισμένες με μύθους, στερεότυπα και προκαταλήψεις

- * έχουν διχασμένη προσωπικότητα (81.3%)
- * είναι βίαιοι και επικίνδυνοι (74.6%)
- * δεν μπορούν να εργαστούν (78%)

Εκπαίδευση

- **Εκπαιδευτικά προγράμματα** σε επαγγελματίες πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, γενικής υγείας και ψυχικής υγείας.
- **Ψυχοεκπαιδευτικές παρεμβάσεις** σε ασθενείς και οικογένειες
- **Εκπαιδευτικές παρεμβάσεις** σε μαθητές Δημοτικού και Γυμνασίου, δασκάλους και καθηγητές.

Συνηγορία / Προάσπιση Δικαιωμάτων

- Σύλλογοι Ασθενών - Χρηστών Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας
- Σύλλογοι Οικογενειών

Επικοινωνία

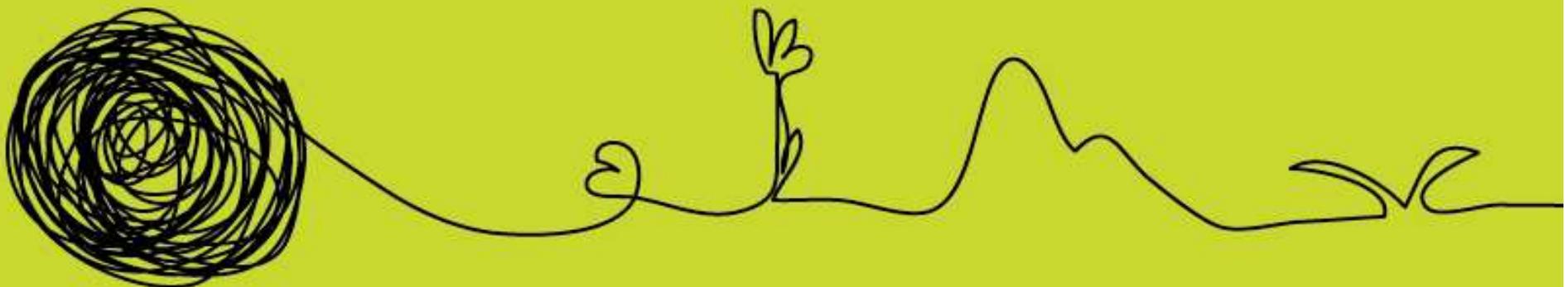
Ενημέρωση - ευαισθητοποίηση κοινής γνώμης

- Δημιουργία επικοινωνιακού υλικού
- Συνεργασία με τα ΜΜΕ
- Επιστημονικές - Ενημερωτικές - Πολιτιστικές εκδηλώσεις
- Εκδόσεις
- Κυνηγοί στίγματος - Δίκτυο εθελοντών
- Γραμμή επικοινωνίας **210-6515600**
- Διαδίκτυο

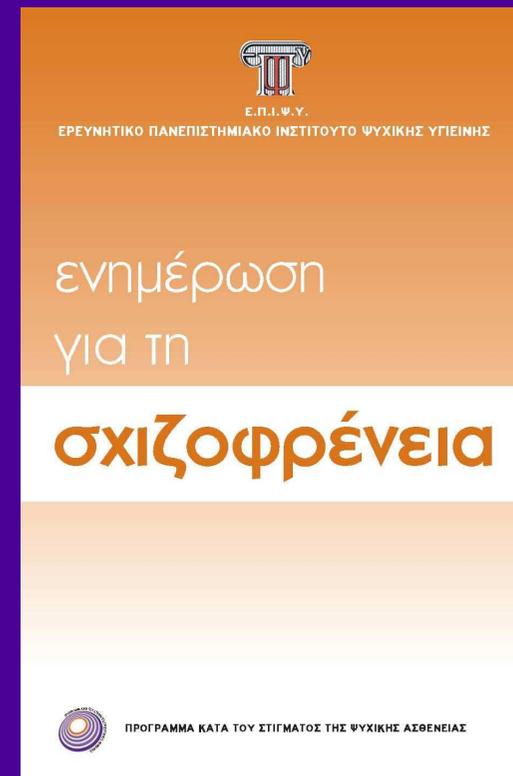
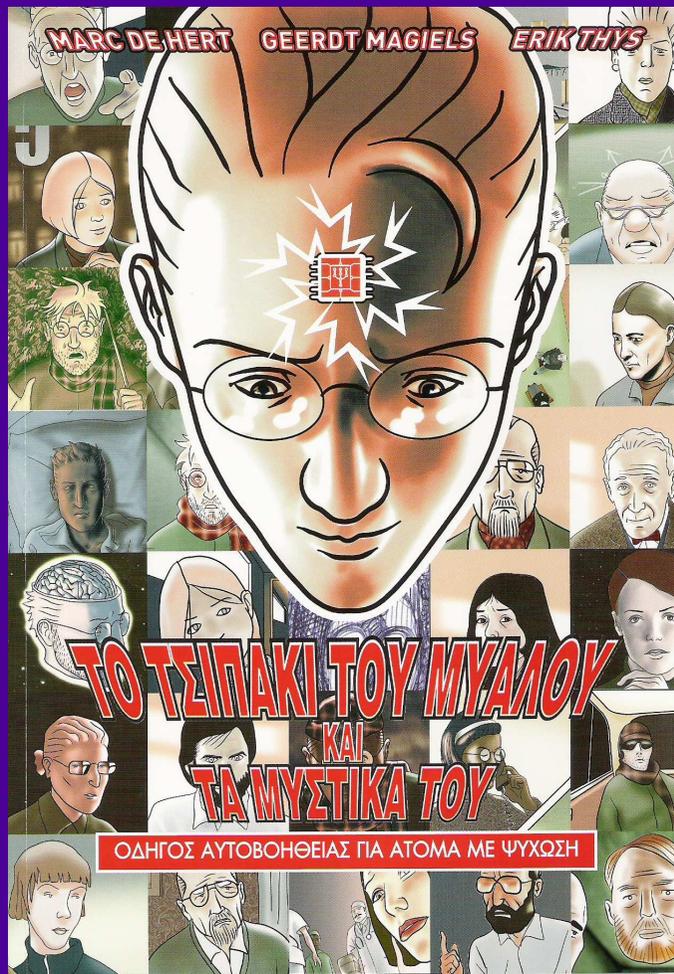

Ανοίγουμε το διάλογο για τις Ψυχικές Διαταραχές ...

Σχιζοφρένεια

Καμπάνια ενημέρωσης - ευαισθητοποίησης

Κατάθλιψη

Καμπάνια ενημέρωσης - ευαισθητοποίησης

Γραμμή Επικοινωνίας για την Κατάθλιψη

Υπάρχει μια ασθένεια με πολλά «πρόσωπα». Ένα από αυτά μπορεί να είναι και το δικό σου.

Βγάλ' το από μέσα σου
Ανοίγουμε το διάλογο για την κατάθλιψη

210 65 15 600

ΕΠΙΨΥ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΤΑΣΕΩΣ

Ε.Π.Ι.Ψ.Υ.
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ενημέρωση
για την

κατάθλιψη

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΣΤΙΓΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΑΣΘΕΝΕΙΑΣ

1 στους 6
θα παρουσιάσει
σοβαρή κατάθλιψη
σε κάποια στιγμή της ζωής του

μπορεί να συμβεί
στον καθένα μας

η κατάθλιψη είναι μια ασθένεια
που **θεραπεύεται**

μη σε τρομάζει

μάθε γι' αυτήν
αντιμετώπισέ την

ΓΡΑΜΜΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
210 6515600

ανοίγουμε το διάλογο για την κατάθλιψη

ΕΠΙΨΥ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

Γραμμή Επικοινωνίας για την Κατάθλιψη 210-6515600

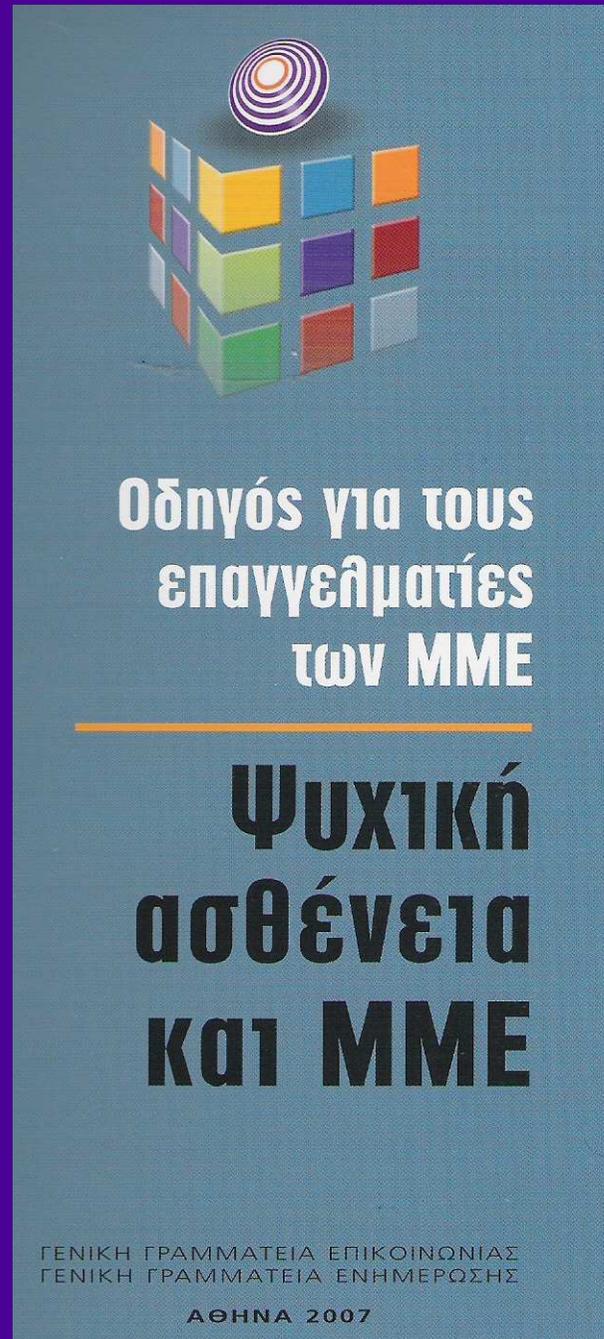

Στοιχεία από τον απολογισμό του 1^{ου} χρόνου λειτουργίας της Γραμμής Επικοινωνίας

- **36%** αυτών που κάλεσαν δεν είχε απευθυνθεί ποτέ σε κάποιον ειδικό για το πρόβλημα ψυχικής υγείας που αντιμετώπιζε
- **56.69%** δεν ήξερε την ύπαρξη δημόσιων υπηρεσιών ψυχικής υγείας στην περιοχή κατοικίας του

(Οικονόμου & συν, 2009)

Συνεργασία με τα ΜΜΕ

«Το στίγμα είναι μια κοινωνική κατασκευή, είναι η αντανάκλαση του ιδίου του πολιτισμού μιας κοινωνίας και όχι μια ιδιότητα των ατόμων».

(Goffman, 1963)

Το ζήτημα του αποστιγματισμού είναι μια πρόκληση στα ιδανικά κάθε κοινωνίας που θέλει να ονομάζεται δίκαιη, ανθρωπιστική και ευνομούμενη...

Σας ευχαριστώ

